

DADES SOBRE L'ENSENYAMENT INFANTIL I PRIMARI A LES ILLES BALEARS

Felip MUNAR I MUNAR

Cap del Servei d'Ensenyament del Català del Govern de les Illes Balears

PARAULES CLAU: Illes Balears, ensenyament primari, ensenyament de català, marc jurídic.

1. LA LLENGUA: UN ELEMENT DE QUALITAT I DE COHESIÓ

La llengua catalana és un patrimoni cultural i un element d'identitat que les Illes Balears comparteixen amb altres territoris tant de l'Estat espanyol com d'altres estats. Amb el català, les Illes Balears han contribuït, al llarg dels segles, amb veu original i pròpia, a la cultura europea i universal. El català és una part del patrimoni lingüístic i cultural europeu i Europa sense aquesta part seria diferent del que és. Seria, amb tota seguretat, menys rica i menys plural.

La llengua catalana és la llengua pròpia de les Illes Balears perquè és la llengua parlada en aquest territori històricament. Per tant, és la llengua que ha de cohesionar la societat. Als centres educatius, l'ensenyament en llengua catalana ha estat sinònim de qualitat d'ensenyament i ha de continuar sent-ho, sinònim de qualitat.

2. NORMATIVA BÀSICA

— Constitució espanyola (1978).¹

— La Llei orgànica 2/1983, de 25 de febrer, per la qual s'aprova l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears. *Boletín Oficial del Estado* (BOE) de l'1 de març de 1983.

— La Llei 3/1986, de 29 d'abril, de normalització lingüística (LNL) a les Illes Balears (*Butlletí Oficial de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears* [BOCAIB], núm. 15, del 20 de maig de 1986). Desenvolupa l'article 3 de l'Estatut.

D'aquesta Llei de normalització lingüística, que va passar pel sedàs del Tribunal Constitucional, es deriven altres decrets, i d'aquests diverses ordres, que desenvolupen i concreten aquells aspectes generals nascuts a l'Estatut.

— Decret 100/1990, de 29 de novembre, de regulació de l'ús de les llengües oficials de l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears (BOCAIB, núm. 154, del 18 de desembre de 1990). Els centres educatius públics són centres de l'Administració de la Comunitat Autònoma i, com a tals, estan subjectes a l'ús del català que fixa aquest Decret.

— Ordre de 25 de març de 1996. Estableix el pla de reciclatge i de formació lingüística i cultural i fixa les titulacions que cal tenir per fer classes de i en llengua catalana als centres docents no universitaris de les Illes Balears. Derogat el punt 9 per l'Ordre de 17 de febrer de 2000.

A l'annex s'especifiquen quines són les activitats derivades de l'exercici de la professió docent per a les quals s'ha de disposar de la capacitat adient per poder-les fer en català.

— Decret 92/1997, de 4 de juliol. Regula l'ús i l'ensenyament de i en llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, en els centres docents no universitaris de les Illes Balears. Estableix un termini de quatre cursos per a la implantació progressiva de l'ensenyament en català i determina quines àrees s'han d'impartir obligadament en català. Dit *Decret de mínims* perquè determina que com a mínim la meitat del còmput horari serà impartit en llengua catalana. Deroga

---

1. Juan Carlos MORENO CABRERA (2005), professor de la Universitat Autònoma de Madrid, en un interessantíssim article titulat «El castellano y las lenguas oficiales del Estado español», *Revista del Fórum Europeo de Administradores de la Educación, Organización y Gestión Educativa*, vol. 13, núm. 4 (juliol-agost), p. 5, exposa: «En el caso del Estado español, como, según han afirmado repetidamente muchos estudiosos, el castellano es la lengua común real, la que entiende y usa todo el mundo, no hay necesidad alguna de hacerla oficial, ya que su presencia está garantizada en absolutamente todos los ámbitos; desde la universidad hasta la administración pública, desde las empresas a los hospitales, desde el ámbito de los espectáculos, hasta las instituciones académicas. Sin embargo, las demás lenguas del Estado corren continuamente el peligro de ser arrinconadas o desplazadas por esta lengua común y es necesario concederles la condición de lenguas oficiales del Estado para propiciar desde el ámbito público su funcionalidad y, por tanto, contribuir a su afianzamiento o supervivencia». Recordem que la Constitució espanyola obliga els ciutadans a conèixer la llengua castellana i per a les altres llengües es té la consideració de dret a conèixer-les.

l'Ordre de 12 d'agost de 1994, coneguda com a *Ordre Rotger* (BOCAIB, núm. 89, del 17 de juliol de 1997).

Aquest Decret va ser objecte d'un recurs que va ser rebutjat pel Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears, mitjançant la Sentència 268/1998 de la Sala Contenciosa Administrativa. Recorreguda, la Sentència, mitjançant un recurs de cassació davant el Tribunal Suprem, aquest el va rebutjar amb la Sentència de 4 d'octubre de 2002.

— Ordre de 12 de maig de 1998. Regula els usos de la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, com a llengua d'ensenyament en els centres docents no universitaris de les Illes Balears (sobre el Projecte Lingüístic de Centre [PLC]) (BOCAIB, núm. 69, del 26 de maig de 1998). Desplega l'article 5 del Decret 92/1997.

— Ordre de 29 d'abril de 1998. Regula l'exempció de l'avaluació de la llengua catalana (BOCAIB, núm. 789, del 16 de juny de 1998). L'article 5 és modificat per l'Ordre de 21 de desembre de 1998 (BOCAIB, núm. 3, del 7 de gener de 1999).

— Ordre de 2 de febrer de 2000, d'actualització de la catalogació de places bilingües a les plantilles dels instituts d'educació secundària, als col·legis públics on s'imparteix el primer cicle de l'educació secundària obligatòria, a les escoles oficials d'idiomes, als centres d'educació de persones adultes, a l'Escola Superior de Disseny i Restauració i a les escoles d'art de les Illes Balears (*Butlletí Oficial de les Illes Balears* [BOIB], núm. 19, del 12 de febrer de 2000). Totes les places de l'ensenyament públic requereixen la capacitat per poder-les fer en català.

La Sentència 770, de 24 de setembre de 2002, del Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears desestima un recurs en contra d'aquesta Ordre.

— Ordre de 17 de febrer de 2000, per la qual es fixen les titulacions necessàries per a l'ensenyament de i en llengua catalana als centres docents de les Illes Balears i es determinen les equivalències i revalidacions en matèria de reciclatge de llengua catalana per al professorat no universitari (BOIB, núm. 23, del 22 de febrer de 2000). Estableix el termini del 31 d'agost de 2002 com a data límit per posseir la capacitat en català.

— Decret 125/2000, de 8 de setembre, pel qual s'estableix l'ordenació general dels ensenyaments de l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears (BOIB, núm. 114, del 16 de setembre de 2000). Estableix que els centres han de disposar del PLC, el qual inclou la planificació lingüística del centre i la consideració de la llengua catalana com a llengua vehicular de l'ensenyament en els termes següents: «Aquesta formació integral contribueix a conformar una societat plural, lliure i solidària, capaç d'integrar les dimensions individual i comunitària des del respecte i des de la valoració del propi patrimoni lingüístic i cultural. És per això que la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, ha de vertebrar tot l'ensenyament». A l'article 3.1 estableix: «La llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, és la llengua de l'ensenyament».

— Ordre de 15 de novembre de 2000, del conseller d'Educació i Cultura, per la qual es regulen les titulacions mínimes que ha de tenir el professorat dels centres docents privats (concertats o no) d'educació secundària obligatòria (ESO) i batxillerat per impartir les àrees i matèries relacionades amb la llengua catalana i la literatura (BOIB, núm. 143, del 23 de novembre de 2000). Estableix l'exigència de capacitació per exercir la docència als centres privats de les àrees relacionades amb la llengua catalana.

— Ordre de 15 de novembre de 2000, per la qual es regula l'ensenyament de la llengua catalana i de la cultura de les Illes Balears i de la llengua castellana en els centres docents estrangers (BOIB, núm. 143, del 23 de novembre de 2000). Introdueix la llengua catalana i literatura en els plans d'estudis dels centres estrangers que donen doble titulació.

— Decret 66/2001, de 4 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació infantil a les Illes Balears (BOIB, núm. 57, del 12 de maig de 2001. Annex, amb el currículum, al núm. 66 EXT, del 2 de juny de 2001).

— Decret 67/2001, de 4 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears (BOIB, núm. 57, del 12 de maig de 2001. Annex, amb els currículums, al núm. 66 EXT, del 2 de juny de 2001. Els de les àrees de llengua i literatura catalana i de llengua i literatura castellana apareixen com a currículum integrat de llengua).

— Decret 115/2001, de 14 de setembre, pel qual es regula l'exigència de coneixement de les llengües oficials al personal docent (BOIB, núm. 114, del 22 de setembre de 2001). Estableix el requisit de capacitació en llengua catalana per exercir la docència a les Illes Balears, en centres públics i privats (concertats o no). Fixa el 31 d'agost de 2002 com a data límit per a l'acreditació del requisit. A l'article 1, punt 1, diu: «D'acord amb les exigències de la tasca docent, el professorat dels centres d'ensenyament no universitari de les Illes Balears ha de posseir el domini de les dues llengües oficials de la Comunitat Autònoma, de manera que permeti la comprensió i la utilització correcta d'ambdós idiomes en la pràctica docent habitual, tant en l'expressió oral com en l'escrita».

— Ordre de 14 de juny de 2002, per la qual es regula l'elaboració i execució del Programa d'Acolliment Lingüístic i Cultural (PALIC), adreçat a l'alumnat d'incorporació tardana al sistema educatiu de les Illes Balears que cursa estudis als instituts d'educació secundària (BOIB, núm. 80, del 4 de juliol de 2002). Estableix les vies d'atenció als alumnes que s'incorporen als instituts d'educació secundària (IES) sense coneixement d'una o de les dues llengües oficials.

— Decret 86/2002, de 14 de juny, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears (BOIB, núm. 78, del 29 de juny de 2002). Els currículums corresponents a les àrees de llengua i literatura catalana i castellana apareixen, integrats, en un de sol sota el títol de «Currículum integrat de les àrees de llengua catalana i literatura i de llengua castellana i literatura».

— Decret 111/2002, de 2 d'agost, pel qual s'estableix l'estructura i l'ordenació dels ensenyaments del batxillerat a les Illes Balears (BOIB, núm. 104, del 29 d'agost de 2002). Els currículums corresponents a les matèries comunes de llengua i literatura catalana i castellana apareixen, integrats, en un de sol sota el títol de «llengua catalana i literatura i llengua castellana i literatura».

— Decret 119/2002, de 27 de setembre, pel qual s'aprova el Reglament orgànic de les escoles públiques d'educació infantil, dels col·legis públics d'educació primària i dels col·legis públics d'educació infantil i primària (BOIB, núm. 120, del 5 d'octubre de 2002). S'hi estableix la Comissió de Normalització Lingüística: composició i funcions.

— Decret 120/2002, de 27 de setembre, pel qual s'aprova el Reglament orgànic dels instituts d'educació secundària (BOIB, núm. 120, del 5 d'octubre de 2002). S'hi estableix la Comissió de Normalització Lingüística: composició i funcions. Un dels membres de la Comissió en serà el coordinador.

3. EL PROJECTE LINGÜÍSTIC DE CENTRE

A través del Projecte Lingüístic de Centre, elaborat pel claustre de professorat —o la Comissió de Normalització Lingüística— i aprovat pel Consell Escolar, el centre ha de formular els seus propis objectius amb relació a la normalització lingüística. Així mateix, un dels objectius de l'educació obligatòria (vegeu l'article 20.1 de la Llei de normalització lingüística) és formar ciutadans que siguin competents en les dues llengües oficials de la comunitat autònoma, que siguin capaços d'interpretar i redactar textos en ambdues llengües, en qualsevol situació i context, amb la finalitat que hi puguin utilitzar la llengua que triïn. I aquest objectiu ha de formar part de totes les actuacions lingüístiques del professorat.

Quan el PLC defineix les matèries que s'han d'impartir en llengua catalana, el professorat ha de tenir en compte que un bon acompliment d'aquest objectiu inclourà els aspectes següents:

- El llibre de text és en llengua catalana.
- Els llibres complementaris o material de suport són en llengua catalana.
- El professor fa totes les explicacions en llengua catalana.
- El professor es dirigeix a l'alumnat sempre en llengua catalana.
- Les intervencions de l'alumnat, tant orals com per escrit, són en llengua catalana.
- Es proposen situacions comunicatives en llengua catalana referides a la matèria.

La relació és també un instrument perquè cadascú comprovi el grau de compliment de tots els aspectes que defineixen com a bona la pràctica de l'ensenyament en català.

Els docents hem d'entendre que:

— No es pot assolir l'objectiu de la competència en llengua catalana, especialment en el cas d'alumnes que no la tenen com a llengua pròpia, si només s'utilitza a la classe de llengua.

— Tot el professorat és responsable de la consecució dels objectius generals de l'etapa.

— No és una actuació positiva, per als alumnes i l'objectiu esmentat d'arribar a ser competents en llengua catalana, si en comptes d'ensenyar i mostrar la llengua catalana ens acomodam a l'ús del castellà. Contràriament al que pot pensar qualcú, no feim cap favor a l'alumnat que té dificultat en el domini del català, sinó que els dificultam el dret a assolir la competència que democràticament s'ha fixat com un objectiu i contribuïm a mantenir-lo en una situació de desavantatge social ja que no tindrà el domini de les dues llengües oficials de la comunitat o el tindrà deficient.

— És per això, també, que en totes les matèries no lingüístiques, el professorat n'ha d'avaluar la competència i ell mateix ha de ser conseqüent amb aquesta obligatorietat; és a dir, ha d'impartir les classes en llengua catalana.

Quan una matèria es fa en català, i consta en el PLC que s'hi fa, el professor ha de ser zelós de l'objectiu que entre tots s'ha d'assolir i exigir que tots els escrits i totes les intervencions orals es facin en llengua catalana, ja que és implícit en l'avaluació de la matèria concreta que també s'han d'assolir els objectius referits a la competència lingüística en aquesta matèria, tant pel que fa als continguts conceptuals, com procedimentals, com actitudinals.

Això no obstant, hi ha situacions singulars d'alumnat (incorporació tardana, adaptació curricular individualitzada [ACI], etc.) en què el nivell d'exigència s'ha de compaginar amb la situació de partida i el nivell d'assoliment de la competència lingüística i comunicativa, sempre amb la finalitat que al final, d'una manera progressiva, puguin assolir els objectius plantejats amb coherència i adequació; objectius que són ineludibles de l'etapa d'educació obligatòria.

Com hem vist, a l'article 23.2 de la Llei de normalització lingüística es parla de «les funcions educatives i docents» per a les quals el professorat ha de tenir la capacitat adient per fer-les en català. A l'annex de l'Ordre de 25 de març de 1996, en què s'estableix el pla de reciclatge i de formació lingüística i cultural, es diu:

La finalitat dels cursos de llengua és aconseguir que les persones participants tinguin la competència lingüística suficient per poder realitzar en llengua catalana totes les activitats derivades de l'exercici de la seva professió docent. En finalitzar aquests cursos, per tant, hauran de ser capaces de:

1. Impartir en català l'ensenyament de les assignatures o àrees corresponents.
2. Comunicar-se en català amb l'alumnat, individualment o en grup, sobre qualsevol aspecte relacionat amb l'activitat docent i sobre temes vinculats als interessos propis de l'edat escolar.

3. Comunicar-se en català amb la resta de professorat, amb els pares i amb el personal de l'Administració educativa bàsicament sobre temes relacionats amb la tasca pedagògica i el funcionament del centre.
(Annex I. Currículum dels cursos de reciclatge i de formació lingüística i cultural. Àrea de Llengua. Objectius generals.)

4. COMENTARIS SOBRE LA LEGISLACIÓ VIGENT

Per començar cal recordar, breument, alguns aspectes normatius, perquè sovint ajuden força a aclarir els dubtes. En primer lloc, la Llei de normalització lingüística (Llei 3/1986, de 29 d'abril) en l'article 20 determina que el Govern ha de garantir que els escolars de les Illes Balears, qualsevol que sigui la seva llengua habitual en iniciar l'ensenyament, puguin utilitzar normalment i correctament el català i el castellà al final del període d'escolaritat obligatòria. Aquesta Llei també determina (art. 22.3) que els alumnes no han de ser separats en centres diferents per raons de llengua.

Fins ara, el que ocorria més sovint era que els escolars que iniciaven l'ensenyament eren o catalanoparlants o castellanoparlants. Però des de fa un temps, la diversitat lingüística present a les nostres aules, amb una presència d'unes dues-centes llengües entre l'alumnat, comporta una complexitat per tal de cohesionar i donar sentit a les actuacions lingüístiques; hi ha molts alumnes que comencen l'escolarització, sovint tard, i que no parlen, en arribar-hi, ni català ni castellà. Gestionar aquesta diversitat és, sens dubte, molt complex. I sovint, aquesta diversitat provoca els primers dubtes. Hem de recordar aquí que la Conselleria d'Educació i Cultura ha desenvolupat una normativa específica per a l'atenció a la diversitat lingüística i cultural dels centres escolars (Ordre de 14 de juny de 2002, per la qual es regula l'elaboració i l'execució del Programa d'Acolliment Lingüístic i Cultural adreçat a l'alumnat d'incorporació tardana al sistema educatiu de les Illes Balears que cursa estudis als instituts d'educació secundària).

El Decret 100/1990 regula l'ús de les llengües oficials de l'Administració de la comunitat autònoma i recull els manaments de la LNL (art. 1.2a), que assenyala com un dels objectius bàsics fer efectiu l'ús progressiu i normal de la llengua catalana en l'àmbit oficial i administratiu. Aquest Decret obliga a usar la llengua catalana en totes les actuacions administratives, tant orals com escrites, amb els administrats, tret que exerceixin, tot sol·licitant-ho per escrit, el dret individual a ser atesos també en la llengua oficial de l'Estat. Així mateix, explicita que totes les retolacions, avisos, etc., s'han de fer només en llengua catalana i que s'ha d'evitar la doble versió simultània del mateix text, llevat el cas especial derivat de les circumstàncies sociolingüístiques en què hi hauria la traducció al castellà, però la llengua catalana s'ha de fer constar en un lloc preferent.

El Decret 92/1997, de 4 de juliol, regula l'ús i l'ensenyament de i en llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, en els centres docents no universitaris. Aquest

Decret determina que, com a mínim, el 50 % de matèries no lingüístiques s'han d'impartir en llengua catalana, a part d'aquelles que obligatòriament s'han d'impartir en català. A l'educació primària s'ha d'impartir en català l'àrea de coneixement del medi. A l'educació secundària obligatòria les àrees que s'han d'impartir necessàriament en català són l'àrea de ciències socials, geografia i història, i l'àrea de ciències de la naturalesa, amb les matèries afins, geologia i biologia, física i química. Per a l'educació secundària postobligatòria s'estableix que la planificació de l'ús de les llengües en l'ensenyament es farà en coherència amb les àrees que els alumnes hauran fet en llengua catalana a l'etapa anterior i que es prioritzaran aquelles assignatures que puguin incidir millor en els estudis posteriors i en la inserció sociolaboral. Aquest Decret també estableix que el Projecte Lingüístic de Centre haurà de determinar quines altres àrees, a banda de les anteriors obligatòries, es faran també en català fins a arribar, com a mínim, a la meitat del còmput horari de cada alumne. Així mateix, també ordena que la llengua de relació tant interna com externa, la llengua administrativa i la llengua amb què s'han de vehicular els coneixements ha de ser la llengua catalana.

L'Ordre de 12 de maig de 1998 regula els usos de la llengua catalana com a llengua d'ensenyament. Aquesta Ordre determina que tots els centres han d'elaborar un Projecte Lingüístic de Centre, que defineix els plantejaments sobre els quals es fonamenta l'ensenyament i l'aprenentatge de les llengües i que determina l'ús del català en l'àmbit administratiu i en les comunicacions del centre. A l'article 4, aquesta Ordre indica que en el Projecte Curricular d'Etapa s'han d'establir les normes d'ús lingüístic per a les àrees que s'imparteixen en català, de manera que totes les activitats docents i de comunicació, realitzades pel professorat o per l'alumnat, siguin en aquesta llengua, així com també el llibre de text; a més, indica que en aquestes àrees hi haurà d'haver materials de consulta en català. D'alguna manera, segueix aquest article 4, en les programacions didàctiques dels departaments i dels cicles s'han d'incloure les previsions oportunes que es deriven d'aquests aspectes.

Cal esmentar altres referències normatives que són importants. El Decret 125/2000, pel qual s'estableix l'ordenació general dels ensenyaments de l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària obligatòria, determina, a l'article 3.1, que la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, és la llengua de l'ensenyament. El Decret 115/2001 regula l'exigència de coneixement de les llengües oficials al personal docent i estableix el requisit de capacitació en llengua catalana per exercir la docència a les Illes Balears. El Decret 86/2002 i el Decret 111/2002 estableixen el currículum de l'educació secundària obligatòria i l'estructura i l'ordenació dels ensenyaments del batxillerat, respectivament.

Finalment, el Decret 119/2002, de 27 de setembre, pel qual s'aprova el Reglament orgànic de les escoles públiques d'educació infantil, dels col·legis públics d'educació primària i dels col·legis públics d'educació infantil i primària, al capítol VI parla de la Comissió de Normalització Lingüística i a l'article 50, quan la

defineix, diu: «Amb la finalitat de potenciar l'ús de la llengua catalana com a llengua vehicular i d'aprenentatge, es constituirà en els centres amb nou o més unitats una comissió de normalització lingüística que assessorarà l'equip directiu en les funcions de coordinació, impuls i manteniment de les activitats encaminades a incentivar l'ús de la llengua catalana i a aconseguir els objectius que la normativa vigent assenyalava. Aquesta comissió estarà formada per un membre de l'equip directiu i un professor de cada cicle, designats pel director, un dels quals en serà el coordinador». Més endavant defineix les competències de la comissió i la del coordinador, que, entre d'altres, té la d'assistir a les sessions de la comissió de coordinació pedagògica, element clau per fer efectiva i global la normalitat lingüística en totes les actuacions del centre. Aquest mateix Decret, a l'article 62, defineix el Projecte Lingüístic de Centre i esmenta:

El projecte lingüístic tindrà com a objectiu fonamental aconseguir que tot l'alumnat assoleixi, en acabar el període d'escolarització obligatòria, la competència lingüística en català i castellà i, almenys, en una llengua estrangera. En el projecte lingüístic quedarà definit:

a) El tractament de la llengua catalana, com a vertebradora de l'ensenyament, com a llengua vehicular i d'aprenentatge, i com a llengua de l'àmbit administratiu i de comunicació del centre.

b) El tractament global de les llengües curriculars (catalana, castellana i estrangera) en els processos d'ensenyament i aprenentatge amb l'objectiu de propiciar-ne la coordinació i la integració per tal de millorar-ne els resultats, tant en el conjunt com en relació a cada una.

c) Els criteris generals per a les adequacions del procés d'aprenentatge de les llengües a la realitat sociolingüística del centre amb l'objectiu d'assolir el compliment de la normativa referida a la normalització lingüística.

5. CONSEQÜÈNCIES DEL MODEL LEGISLATIU

Si bé és veritat que l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears (1983) no defineix el model lingüístic educatiu, com tampoc no ho fan els estatuts d'autonomia de les altres comunitats amb llengua pròpia diferent de la castellana, dona, però, dues pistes importants: assenyalava que tots tenen dret a conèixer la llengua catalana (art. 3) i que un dels objectius dels poders públics de la Comunitat és la normalització de la llengua catalana (art. 14). En canvi, la Llei de normalització sí que defineix el model lingüístic educatiu en l'ensenyament no universitari. En efecte, ja en l'exposició de motius² la Llei comença per realitzar una diagnosi de

---

2. Cal recordar que el Tribunal Constitucional, en la Sentència 142/88, de 12 de juliol, FJ5, proclama que l'exposició de motius de les lleis, «aunque no sea un elemento decisivo para su interpretación, permite aclarar su finalidad y alcance».

la situació i, d'aquesta manera, constata un estat de desemparament general de la llengua pròpia, i, en particular, una marginació accentuada del català a l'escola, i n'analitza les causes.³ Continua l'exposició de motius assenyalant que la Comunitat Autònoma té el deure d'eradicar la situació de anormalitat i farà possible que tots els ciutadans coneguin les dues llengües, perquè el català és un component essencial de la identitat nacional dels pobles i de les illes, i l'element cohesionador del geni illenc.

Tenint en compte aquestes finalitats, la LNL fixa entre els seus objectius, en l'article 1.2*b*, «assegurar el coneixement i l'ús progressiu del català com a llengua vehicular en l'àmbit de l'ensenyament»; a l'article 2.1 recorda que «la llengua catalana és la llengua pròpia de les Illes Balears i tots tenen el dret de conèixer-la i d'usar-la», i a l'article 2 assenjala que «aquest dret implica [...] rebre l'ensenyament en català».

L'article 18.1 de la Llei esmentada preveu que «els alumnes tenen dret a rebre el primer ensenyament en la seva llengua, sigui la catalana o la castellana». Dret reproduït també en el Decret 92/1997 i que l'actual equip polític responsable de l'educació ha desenvolupat en l'Ordre de 13 de setembre de 2004, per la qual es regula el dret dels pares, les mares o els tutors legals a elegir la llengua del primer ensenyament dels alumnes dels centres sostinguts amb fons públics de les Illes Balears; aquesta Ordre es va aplicar els cursos 2004-2005 i 2005-2006, i la majoria dels pares han optat per seguir allò que s'havia aprovat en el PLC, o bé han demanat fins i tot més ensenyament en llengua catalana, ja que els centres docents són l'únic espai —parlarem de Palma, Calvià i Eivissa— on es pot aprendre la llengua pròpia. El model lingüístic educatiu no és el de lliure elecció lingüística dels pares o alumnes, sinó que és l'anomenat bilingüisme integral.

---

3. Amb aquestes paraules: «Al segle XVIII, els decrets de Nova Planta anul·len els òrgans d'auto-govern de la Corona d'Aragó i la llengua catalana comença a sofrir un procés de marginació creixent en els diversos àmbits d'ús públic i formal. Així, el 1768, per una pragmàtica de Carles III, la llengua catalana és bandejada en la major part de la documentació oficial, civil i eclesiàstica; i diversos textos legals proscriuen, devers la meitat del segle XIX, l'ús de la nostra llengua a l'ensenyament. Al segle XX, a part del breu parèntesi de la Segona República, el català sofreix una marginació encara més accentuada, tant a l'escola com als mitjans de comunicació, i, també, en l'ús oficial i públic en general, que culmina durant la dictadura franquista. Finalment, la generalització dels moderns mitjans de comunicació, sobretot ràdio i televisió, dels quals quedava exclòs el català, ha fet que la nostra llengua arribàs a córrer el perill de desaparició si no se'n redreçava el rumb. Així mateix, cal comptar amb l'arribada, en temps recents, d'un nombre considerable d'immigrants d'altres àrees lingüístiques, als quals la nostra societat no ha pogut oferir els instruments que els poguessin facilitar la seva normal integració. És així que la nostra llengua, que ha estat i és vehicle d'una cultura universal, es troba, actualment, en situació de desvaliment. Conseqüències d'aquesta situació són: un excés de barbarismes a la llengua parlada popularment, el desconeixement de les formes d'expressió culta tradicional, la generalització de certs prejudicis lingüístics i diverses actituds d'infravaloració envers el propi idioma».

5.1. Model lingüístic

Segons l'article 2.1*b*, esmentat més amunt, i segons l'article 20.1, els escolars han de poder utilitzar normalment i correctament el català i el castellà al final del període d'escolaritat obligatòria; si segons l'article 22, cabdal dins l'economia de la Llei per configurar el model lingüístic a l'escola, el Govern «ha d'establir els mitjans necessaris encaminats a fer realitat l'ús normal» del català, i per això ha d'ésser «vehicle usual en l'àmbit de l'ensenyament en tots els centres docents», no s'han de separar els alumnes per raó de llengua, objectius que ha d'assegurar o garantir l'Administració; i si a tots els centres s'ha de vehicular i, per tant, els alumnes han de rebre una part de les assignatures o àrees en la llengua pròpia, això vol dir que després del primer ensenyament el model lingüístic no és el de lliure elecció lingüística, sinó el de bilingüisme integral, o, dit d'una altra manera, que la llengua vehicular dels nivells posteriors al primer ensenyament no és la que elegeixen els pares, o alumnes, sinó la que fixi l'Administració, i l'Administració no és lliure a l'hora de fixar-la, sinó que està vinculada pels objectius que la Llei li imposa, un dels quals és assegurar l'ús progressiu de la llengua pròpia com a llengua vehicular a tots els centres, sense separar els alumnes per raó de llengua. Aquest model, que es caracteritza per vehicular l'ensenyament de tots els alumnes en les dues llengües, ha estat declarat plenament constitucional per la Sentència del Tribunal Constitucional 337/1994, de 23 de desembre; assegura la igualtat real, material o substancial entre les dues llengües, la igualtat d'oportunitats de tots els ciutadans; i impedeix la formació de dues comunitats potencialment hostils per raó de llengua, model que, per tant, respon al propòsit d'integració i cohesió social, que per cert preconitza la LNL en l'exposició de motius. La LNL, més expressiva que la Llei de normalització del Principat de Catalunya, sí que defineix el model lingüístic a l'ensenyament no universitari i aposta d'una manera decidida pel model de bilingüisme integral.⁴

En definitiva, la mesura o disposició necessària que la Llei reclamava era un Decret que fixàs les assignatures o àrees que s'haurien de vehicular en català a tots els centres; i aquest Decret és el 92/1997, ja esmentat i que obliga tots els centres a impartir en llengua catalana, com a mínim, un 50 % de les matèries.

5.2. Capacitació lingüística de mestres i professorat

Amb la finalitat de dur a terme el que prescriu la LNL, actualment, cap mestre o professor no pot presentar-se a les oposicions per a la docència si no està en possessió del nivell mitjà (nivell C) de capacitació lingüística; i per assolir la

---

4. Vegeu Bartomeu COLOM PASTOR (juliol 1998), «El model lingüístic educatiu a les Balears en l'ensenyament no universitari», *Revista de Llengua i Dret*, núm. 29, p. 81-94.

destinació definitiva en qualsevol lloc docent cal tenir la titulació completa referida a l'etapa corresponent. Així mateix, no es pot accedir a cap comissió de serveis, o a la funció directiva, o al concurs de trasllat, si no es té la capacitat lingüística escaient. De fet, els plans d'estudis de les escoles de magisteri, d'ençà del 1990, duen a terme cursos —obligatoris fins al 2002— tenint en compte els requisits lingüístics i tots els mestres de les escoles de magisteri de les Illes Balears ja surten amb el certificat de capacitat lingüística; a partir de l'any 2002 han de cursar com a optatives les matèries de sociolingüística i gramàtica catalana i la seva didàctica si es vol tenir aquest certificat; l'alumnat que no les ha cursades, una vegada que ha acabat la carrera, si vol impartir docència a les Illes Balears s'ha de matricular a la universitat de les matèries que li manquen per assolir l'esmentat certificat. Els decrets i ordres que desenvolupen aquesta legislació prenen les referències de la LNL: article 23 i les disposicions addicionals 6a, 7a i 8a, i la disposició transitòria 3a, que diuen: «Atesa l'oficialitat de les dues llengües, catalana i castellana, els professors que imparteixen l'ensenyament dins l'àmbit de les Illes Balears han de posseir el domini oral i escrit dels dos idiomes oficials necessaris en cada cas per a les funcions educatives i docents que han de realitzar». «Els professors que estiguin prestant els seus serveis a centres docents ubicats en el territori de la Comunitat Autònoma en el moment de la publicació d'aquesta Llei disposaran d'un període de tres anys, comptats a partir de la promulgació d'aquesta, per a obtenir l'avaluació satisfactòria en els dos primers cursos de reciclatge.» Per dur a terme aquesta obligació es varen publicar unes instruccions del director provincial —any 1988— en què donava dues hores setmanals de l'horari no lectiu als mestres i professorat que es matriculàs al reciclatge de llengua; així mateix, es varen organitzar cursos de reciclatge als instituts i a les escoles per tal de facilitar-ho.

Així mateix, el Decret 92/1997, en l'article 14, assenyalava que l'adscripció del professorat a cada un dels centres educatius «es farà de forma que afavoreixi l'aplicació dels projectes lingüístics dels centres».

Els centres privats i concertats de les Illes Balears representen un 37 % dels centres d'ensenyament i el 45 % dels alumnes, i tenen suficient professorat capacitat per aplicar el Decret. Quant als centres públics, d'ençà del curs 2002-2003, totes les places estan catalogades com a bilingües —infantil, primària, secundària, escoles d'idiomes, escoles d'art, conservatori de música i dansa—, en un procés que va durar uns deu cursos, ja que es va fer de manera escalonada per tal d'evitar situacions impossibles de fer complir legalment.

6. ELS CENTRES EDUCATIUS I LA NORMALITAT LINGÜÍSTICA

És freqüent la percepció entre una part de professorat, i també entre alguns sectors de la societat, que la competència comunicativa dels alumnes en acabar

l'etapa d'escolaritat obligatòria no és la més adequada (amb diferències evidents en la capacitat d'usar el català i el castellà). D'altra banda, la realitat sociolingüística de les nostres aules ha canviat espectacularment aquests darrers anys, paral·lelament als canvis sociolingüístics que s'han produït a la societat i a la creixent diversitat lingüística que hi trobam.

D'altra banda, la llengua catalana ha d'assumir en aquesta societat el paper que li correspon com a llengua pròpia de les Illes Balears: ha de ser la llengua vehicular i prioritària en tots els àmbits i ha de ser l'element lingüístic cohesionador comú de totes les persones que vivim en aquest país, tal com es desprèn de l'actual legislació. Com aconseguirem, doncs, que els nostres alumnes comprenguin i produeixin missatges orals i escrits en català, amb propietat, autonomia i creativitat i per a diferents funcions, i com aconseguirem que entenguin la diversitat lingüística i cultural i desenvolupin alhora actituds de respecte i d'interès pel procés de normalització del català, tal com marquen alguns dels objectius generals de l'etapa de secundària obligatòria?

Cal destacar que es fa necessària una actuació totalment coherent de tot el claustre d'un centre per arribar a la consecució de l'objectiu que marca la Llei de normalització lingüística i que abans hem assenyalat. La millor manera que l'alumnat cregui que el català és la llengua normal de la societat és demostrar que és l'element cohesionador comú de tots els membres del claustre. La millor manera de convèncer els alumnes que la llengua catalana pot ser la llengua vehicular de la societat és fent que, veritablement, sigui la llengua vehicular de tots els ensenyaments. Per compensar el pes diferent que el català i el castellà tenen en la societat i que dificulta, evidentment, la consecució del mandat de la Llei de normalització lingüística cal la implicació de tot el professorat (que ha de tenir clar el seu paper en el desenvolupament i millora de la competència comunicativa dels alumnes) i de tot el centre. En aquest sentit, sembla clar que no es pot assolir una bona competència en llengua catalana, especialment en el cas d'alumnes que no la tenen com a primera, si només esdevé objecte d'aprenentatge i no vehicle d'aprenentatge.

Els alumnes d'incorporació tardana, a més, per esdevenir ciutadans de ple dret d'aquest país, i no ciutadans a mitges, cal que aprenguin a valorar l'ús del català (encara que no el sentin com una llengua pròpia) i que tenguin possibilitats d'usar-lo, per la qual cosa esdevé del tot necessari que els centres possibilitin un aprenentatge ràpid d'aquesta llengua que permeti a aquests alumnes de manejar-se en el centre (en les activitats lectives i en qualssevol altres) i en la societat. De nou hem de fer esment, en aquest cas, que només l'actuació coherent de tot el claustre pot afavorir la consecució d'aquests objectius.

6.1. Quins són els elements que integren aquesta coherència d'actuació del professorat d'un centre?

D'una banda, dins de l'aula (i tal com definia, en alguns aspectes, l'article 4 de l'Ordre de 12 de maig de 1998):

- El llibre de text és en llengua catalana.
- El material complementari i de reforç és també en llengua catalana.
- El professorat hi fa totes les explicacions en català.
- El professorat s'hi dirigeix a l'alumnat sempre en llengua catalana (fins i tot quan els alumnes formulen preguntes en castellà, però assegurant, a través dels recursos que siguin possibles, la comprensió).

— Les intervencions dels alumnes, tant oralment com per escrit, són en llengua catalana (per tant, si qualche alumne intervé usant una altra llengua se l'ha de convidar a fer-ho en català).

— Es tenen en compte els procediments de caràcter lingüístic que trobam als currículums de les diferents assignatures.

— Es tenen en compte estratègies didàctiques diverses, com ara l'ús de materials poc didactitzats, l'ús adequat de la terminologia pròpia de l'àrea, una regulació social de l'aula que afavoreixi la participació de l'alumnat en la gestió de l'ensenyament i de l'avaluació, etc.

— El professorat d'altres llengües té com a llengua de referència el català (diccionaris, gramàtiques o si ha de traduir en alguna ocasió).

D'altra banda, fora de l'aula és convenient que tot el professorat s'adrexi sempre als alumnes en llengua catalana (encara que no els tenguim com a alumnes propis), com també que entre els professors la llengua de comunicació per qüestions de feina sigui la llengua catalana. Les publicacions, els avisos (orals o escrits), la correspondència, les reunions, les activitats complementàries i extraescolars, i, en general, totes les activitats administratives que genera el centre seran també en llengua catalana. El personal no docent també exercirà la tasca professional a través del català. Per tant, l'atenció telefònica i els avisos per megafonia també seran en català.

7. CRITERIS D'AVALUACIÓ

En la formulació dels objectius, dels continguts i dels criteris d'avaluació dels actuals currículums de secundària de les àrees de ciències socials, geografia i història, i de ciències de la naturalesa (aquelles que obligatòriament s'han de fer en català) es fa referència contínuament a habilitats lingüístiques de l'alumnat. Els alumnes d'aquestes àrees han de *realitzar informes escrits, debatre, exposar oralment i tractar la informació*, etc. A més, han de *distingir, interpretar, explicar, diferenciar, descriure, comparar, identificar, analitzar, enumerar, definir...*,

capacitats cognitives que tenen un reflex comunicatiu. És evident, doncs, que els professors d'aquestes àrees han d'articular estratègies didàctiques per *treballar aquestes habilitats a l'aula i per avaluar-les*. Els alumnes han de poder demostrar, per aconseguir una avaluació positiva en aquestes àrees, que dominen aquestes habilitats i, òbviament, que les dominen en català. Per tant, el professorat haurà de tenir en compte la qualitat lingüística dels textos orals o escrits dels alumnes a l'hora d'avaluar l'assignatura (entenen l'avaluació no com a mera correcció, i per tant com a detecció i identificació d'errors, o puntuació, sinó com a eina per considerar i valorar l'aprenentatge que l'alumnat realitza, i, com a conseqüència, per potenciar-lo). Això implica la capacitat de redactar informes i treballs d'investigació i de fer exposicions orals d'una manera correcta, adequada, coherent i cohesionada. D'altra banda, pot passar que el professorat, en avaluar els coneixements dels alumnes, mitjançant proves específiques d'avaluació o avaluant els informes redactats pels alumnes, no pugui determinar si la baixa qualitat dels continguts es deu a un domini insuficient dels conceptes o a un domini insuficient dels procediments adequats per expressar-los. En aquest sentit, i ateses les dificultats dels alumnes per expressar els coneixements de les àrees de ciències de la naturalesa o de ciències socials, cal que el professorat d'aquestes àrees aportï també les eines sistemàtiques necessàries per millorar la comprensió i l'expressió dels alumnes en l'àmbit concret de cada àrea o disciplina.

Pel que fa a l'avaluació del discurs acadèmic, els professors de les diferents àrees podrien tenir en compte els aspectes següents dels treballs escrits dels alumnes:

- La necessitat de seleccionar i limitar la matèria que es tracta (delimitar el tema segons la situació), localitzant i sintetitzant el material de suport necessari.

- La necessitat d'una formulació clara de les idees (claredat expositiva).

- La necessitat de desenvolupar aquestes idees d'una manera lògica (ordenació de les idees).

- La necessitat de redactar paràgrafs coherents (que desenvolupin una mateixa idea a cada paràgraf).

- La necessitat d'adaptar la sintaxi al propòsit i al lector (amb una elaboració cohesionada del text).

- La necessitat d'editar el text segons les convencions del discurs acadèmic (adaptant-lo a l'estructura corresponent).

- La necessitat de documentar les citacions o referències.

Finalment, cal destacar també la importància que el professorat d'aquestes àrees no lingüístiques col·labori per tal que l'alumnat assumeixi actituds lingüístiques adequades i, per tant, que treballi en l'eradicació dels prejudicis lingüístics i en el desenvolupament d'actituds positives envers l'ús de la llengua catalana.

En aquest sentit, cal indicar que les actituds lingüístiques es caracteritzen per presentar components cognitius, afectius i conductuals. La reflexió sobre els fenòmens de contacte de llengües i sobre les manifestacions dels prejudicis lingüístics pot modificar el component cognitiu, però la modificació dels components afectiu i conductual depassa l'àmbit de la classe i s'inscriu dins de les normes d'ús lingüístic establertes pel centre, que han de contrarestar els hàbits socials discriminatoris i que han de propiciar un clima afavoridor d'actituds positives.

8. DADES DE L'ENSENYAMENT EN CATALÀ. EVOLUCIÓ DES DEL CURS 1999-2000 FINS AL 2004-2005

La situació de l'ensenyament de i en llengua catalana als centres docents d'educació infantil i primària és, podríem dir, de normalitat: els mestres han anat interioritzant i assimilant la necessitat de dur a terme l'ensenyament en la llengua pròpia per tal d'assolir els objectius assenyalats per la Llei. És evident la incidència de l'aplicació del Decret 92/1997, anomenat *Decret de mínims*, que obligava tots els centres educatius, tant públics com concertats i privats, a la implantació de la llengua catalana com a llengua d'administració i de relació, i establia que s'hi havien de vehicular, com a mínim, el 50 % de matèries sense comptar les lingüístiques. És per això que mostrem les dades d'ençà de la incidència de l'esmentat Decret i que —en l'àmbit de centres educatius— s'ha copsat com un fet normal que l'ensenyament s'anàs impartint a partir de la llengua pròpia del territori.

La circumstància esmentada més amunt ha originat, però, un fenomen contradictori, la incidència del qual s'ha començat a veure a partir del curs 2004-2005: molts pares i mares han reclamat a l'Administració que els fills puguin seguir els estudis en llengua castellana i que només cursin en català la matèria lingüística. No accepten que no puguin escollir un centre educatiu d'infantil o primària en línia amb el castellà i que més del 90 % dugui a terme l'ensenyament en la llengua vehicular pròpia de la Comunitat.

Aquestes queixes es fonamenten en les propostes electorals de l'actual equip polític que dirigeix l'educació, en les quals s'assegurava que els pares podrien «escollir la llengua d'ensenyament» dels fills, fet que no té cap viabilitat ni possibilitat amb l'actual legislació, tret, això sí, del primer ensenyament, que coincidiria amb l'etapa d'educació infantil; i encara, a més a més, sempre s'hauria de tenir en compte que a partir del primer curs del primer cicle de primària s'haurà de seguir el que prescriu el Projecte Lingüístic de Centre, independentment de la procedència o de la llengua de l'alumnat.

Per tot això, pensam que són molt interessants aquestes dades, que demostren la feina feta perquè es vegi la llengua com un fet normal en el marc de

l'escola, cosa que després, evidentment, no es veu reflectida en el carrer, en la societat.

En el quadre 1 tenim les dades dels centres educatius d'infantil i primària del curs 1999-2000, amb el nombre de centres i a sota el percentatge que suposa respecte del global.

QUADRE 1
Curs 1999-2000
Centres d'educació infantil i educació primària

	<i>Totes les àrees en català a tots els nivells</i>	<i>Totes les àrees en català a més del 50 % dels nivells i a la resta es compleixen els mínims</i>	<i>Totes les àrees en català a menys del 50 % dels nivells i a la resta es compleixen els mínims</i>	<i>Compleixen els mínims, 100 % de les àrees obligatòries</i>	<i>No compleixen els mínims, no fan les àrees obligatòries</i>
Centres públics	113	27	30	25	9
	55,4	13,2	14,7	12,3	4,4
Centres concertats	27	2	13	35	24
	26,7	2,0	12,9	34,7	23,8
Centres privats	1	0	0	0	4
	20,0	0,0	0,0	0,0	80,0

NOTA: Per a cada tipus de centre, la primera fila recull el nombre de centres i la segona, el percentatge respecte de la xifra global.

Al quadre 2 es recullen les mateixes dades per al curs 2000-2001 i ens adonam que els percentatges van cohesionant-se i que es van complint els requisits emanats de l'aplicació del Decret 92/1997.

QUADRE 2
Curs 2000-2001
Centres d'educació infantil i educació primària

	<i>Totes les àrees en català a tots els nivells</i>	<i>Totes les àrees en català a més del 50 % dels nivells i a la resta es compleixen els mínims</i>	<i>Totes les àrees en català a menys del 50 % dels nivells i a la resta es compleixen els mínims</i>	<i>Compleixen els mínims, 100 % de les àrees obligatòries</i>	<i>No compleixen els mínims, no fan les àrees obligatòries</i>
Centres públics	118	30	29	24	3
	57,8	14,7	14,2	11,8	1,5
Centres concertats	33	5	9	40	18
	31,4	4,8	8,6	37,1	17,1
Centres privats	1	0	0	1	3
	20,0	0,0	0,0	20,0	60,0

NOTA: Per a cada tipus de centre, la primera fila recull el nombre de centres i la segona, el percentatge respecte de la xifra global.

Al quadre 3 exposam les dades del curs 2001-2002.

QUADRE 3
Curs 2001-2002
Centres d'educació infantil i educació primària

	<i>Totes les àrees en català a tots els nivells</i>	<i>Totes les àrees en català a més del 50 % dels nivells i a la resta es compleixen els mínims</i>	<i>Totes les àrees en català a menys del 50 % dels nivells i a la resta es compleixen els mínims</i>	<i>Compleixen els mínims, 100 % de les àrees obligatòries</i>	<i>No compleixen els mínims, no fan les àrees obligatòries</i>
Centres públics	131	33	24	22	0
	62,4	15,7	11,4	10,5	0,0
Centres concertats	37	3	10	53	1
	35,6	2,9	9,6	51,0	1,0
Centres privats	1	0	0	4	0
	20,0	0,0	0,0	80,0	0,0

NOTA: Per a cada tipus de centre, la primera fila recull el nombre de centres i la segona, el percentatge respecte de la xifra global.

Al quadre 4 exposam les dades del curs 2002-2003.

QUADRE 4
Curs 2002-2003
Centres d'educació infantil i educació primària

	<i>Totes les àrees en català a tots els nivells</i>	<i>Totes les àrees en català a més del 50 % dels nivells i a la resta es compleixen els mínims</i>	<i>Totes les àrees en català a menys del 50 % dels nivells i a la resta es compleixen els mínims</i>	<i>Compleixen els mínims, 100 % de les àrees obligatòries</i>	<i>No compleixen els mínims, no fan les àrees obligatòries</i>
Centres públics	138	26	22	12	0
	69,7	13,1	11,1	6,1	0,0
Centres concertats	41	3	22	39	0
	39,0	2,9	21,0	37,1	0,0
Centres privats	2	0	0	4	0
	33,3	0,0	0,0	66,7	0,0

NOTA: Per a cada tipus de centre, la primera fila recull el nombre de centres i la segona, el percentatge respecte de la xifra global.

Finalment, al quadre 5 exposam les dades del curs 2004-2005, en el qual veiem que l'ensenyament total en català en els centres públics supera el 90 % i en els concertats el 50 %, però es compleixen amb escreix els mínims del 50 %.

QUADRE 5
Curs 2003-2004
Centres d'educació infantil i educació primària

	<i>Totes les àrees en català a tots els nivells</i>	<i>Totes les àrees en català a més del 50 % dels nivells i a la resta es compleixen els mínims</i>	<i>Totes les àrees en català a menys del 50 % dels nivells i a la resta es compleixen els mínims</i>	<i>Compleixen els mínims, 100 % de les àrees obligatòries</i>	<i>No compleixen els mínims, no fan les àrees obligatòries</i>
Centres públics	158	29	18	0	0
	77,1	14,1	8,8	0,0	0,0
Centres concertats	48	7	52	0	0
	44,9	6,5	48,6	0,0	0,0
Centres privats	2	0	2	0	1
	40,0	0,0	40,0	0,0	20,0

NOTA: Per a cada tipus de centre, la primera fila recull el nombre de centres i la segona, el percentatge respecte de la xifra global.

Resum dels quadres anteriors:

QUADRE 6
Evolució de centres docents de les Illes Balears
que imparteixen totes les àrees en llengua catalana

Centres d'educació infantil i educació primària	Totes les àrees en català a tots els nivells				
	Curs 1999-2000	Curs 2000-2001	Curs 2001-2002	Curs 2002-2003	Curs 2004-2005
Centres públics	113	118	131	138	158
	55,4	57,8	62,4	69,7	77,1
Centres concertats	27	33	37	41	48
	26,7	31,4	35,6	39,0	44,9
Centres privats	1	1	1	2	2
	20,0	20,0	20,0	33,3	40,0

NOTA: Per a cada tipus de centre, la primera fila recull el nombre de centres i la segona, el percentatge respecte de la xifra global.

El quadre 7 recull els centres docents que «compleixen els mínims», és a dir, imparteixen, com a mínim, el 50 % de matèries en llengua catalana; a la primera graella hi ha el nombre de centres i a la de sota hi ha els percentatges. Va disminuint el nombre de centres que «compleixen els mínims», ja que augmenta el percentatge dels centres que ho imparteixen tot en llengua catalana.

QUADRE 7
Centres docents que «compleixen els mínims»

Centres d'educació infantil i educació primària	Totes les àrees en català a tots els nivells				
	Curs 1999-2000	Curs 2000-2001	Curs 2001-2002	Curs 2002-2003	Curs 2004-2005
Centres públics	82	83	79	60	47
	13,4	13,5	12,5	10,1	7,6
Centres concertats	50	54	66	64	59
	16,5	17,1	21,1	20,3	18,3
Centres privats	0	1	4	4	2
	0,0	6,6	26,6	22,2	13,3

NOTA: Per a cada tipus de centre, la primera fila recull el nombre de centres i la segona, el percentatge respecte de la xifra global.

El quadre 8 mostra els centres docents que no arriben al 50 % de matèries impartides en llengua catalana, obligatori segons la normativa vigent. Tots els centres públics i concertats la compleixen, només un centre privat no arriba als mínims establerts.

QUADRE 8
Centres docents que no arriben al 50 % de matèries impartides
en llengua catalana

Centres d'educació infantil i educació primària	Menys dels mínims				
	Curs 1999-2000	Curs 2000-2001	Curs 2001-2002	Curs 2002-2003	Curs 2004-2005
Centres públics	9	3	0	0	0
	4,4	1,5	0,0	0,0	0,0
Centres concertats	24	18	1	0	0
	23,8	17,1	1,0	0,0	0,0
Centres privats	4	3	0	0	1
	80,0	60,0	0,0	0,0	20,0

NOTA: Per a cada tipus de centre, la primera fila recull el nombre de centres i la segona, el percentatge respecte de la xifra global.

El quadre 9 resumeix la recopilació de dades lingüístiques i la metodologia seguida en els centres docents d'educació infantil i primària en llengua catalana; les graelles *ei3*, *ei4*, *ei5*, *ep1*, *ep2*, *ep3*, *ep4*, *ep5*, *ep6* i *a* (menys els quadres grisos) marquen que el percentatge d'ensenyament en llengua catalana és del 100 %; els quadres grisos marquen que es fa alguna matèria en llengua castellana, però en el PLC queda reflectit que a mesura que van passant els cursos també puja el nivell d'ensenyament total en llengua catalana. A la graella TOT hi ha el nombre d'alumnat que rep tot l'ensenyament en català; a la graella de color gris hi ha el nombre d'alumnat que encara no rep el 100 % de l'ensenyament en català; a la graella *c* hi ha el nombre d'alumnat que no rep el 50 % de matèries en llengua catalana. A les graelles educació infantil (EI) i educació primària (EP) hi ha el nombre d'alumnat de cada etapa assenyalada. Els números 1, 2, 3, 4 i 5 corresponen a les graelles «Totes les àrees en català» (1), «Totes les àrees en català a més del 50 % dels nivells i a la resta es compleixen els mínims» (2), «Totes les àrees en català a menys del 50 % dels nivells i a la resta es compleixen els mínims» (3), «Compleixen els mínims» (4) i «No compleixen els mínims» (5).

QUADRE 9
*Recopilació de dades lingüístiques i la metodologia seguida
 en els centres docents d'educació infantil i primària en llengua catalana*

Curs 2004-2005. Centres públics	Localitat	EI3	EI4	EI5	EI	EP1	EP2	EP3	EP4	EP5	EP6	EP	TOT	a	b	c	1	2	3	4	5	
CP Inspector Comas Camps	Alaior	49	62	53	164	77	64	60	47	41	44	333	497	497			100,0	0,0	0,0	1		
CP Sant Bartomeu	Alaró	44	33	27	104	37	52	20	19	19	21	168	272	272			100,0	0,0	0,0	1		
CP d'Alcúdia	Alcúdia	37	43	48	128	46	47	44	42	25	50	254	382	382			100,0	0,0	0,0	1		
CP Porta des Moll	Alcúdia	45	45	49	139	48	50	50	45	52	52	297	436	436			100,0	0,0	0,0	1		
CP Pare Bartomeu Pou	Algaida	32	40	43	115	24	29	32	34	31	33	183	298	298			100,0	0,0	0,0	1		
CP Mare de Déu de la Consolació	Alqueria Blanca	13	8	10	31	14	12	11	10	12	3	62	93	93			100,0	0,0	0,0	1		
CP Es Vinyet	Andratx	38	48	55	141	52	49	44	50	49	64	308	449	385	64		85,7	14,3	0,0	1		
CP d'Ariany	Ariany	1	4	5	10	7	8	4	5	3	7	34	44	44			100,0	0,0	0,0	1		
CP Na Caragol	Artà	33	36	36	105	30	46	37	39	37	41	230	335	335			100,0	0,0	0,0	1		
CP Badies	Badia Gran	39	44	42	125	40	40	29	35	29	28	201	326	326			100,0	0,0	0,0	1		
CP Migjorn	Bendinat	49	50	50	149	47	51	49	73	44	51	315	464	99	365		21,3	78,7	0,0	1		
CP Es Torrentet	Binamar	2	4	3	9	5	4	0	3	1	1	14	23	23			100,0	0,0	0,0	1		
CP Nostra Senyora de Robines	Binissalem	53	53	44	150	23	36	27	38	33	39	196	346	346			100,0	0,0	0,0	1		
CP Els Molins	Búger	6	5	2	13	3	8	4	3	4	3	25	38	38			100,0	0,0	0,0	1		
CP Mestre Colom	Bunyola	34	40	36	110	29	46	28	36	18	33	190	300	300			100,0	0,0	0,0	1		
CP Ses Roques	Caimar	5	5	5	15	4	2	4	5		3	18	33	33			100,0	0,0	0,0	1		
CP Santa Maria del Mar	Cala d'Or	36	42	41	119	46	38	37	34	30	45	230	349	304	45		87,1	12,9	0,0	1		
CP Na Penyal	Cala Millor	58	59	69	186	62	57	58	64	56	96	393	579	579			100,0	0,0	0,0	1		
CP Sauba	Cala Rajada	49	46	50	145	66	59	45	46	47	50	313	458	458			100,0	0,0	0,0	1		
CP Calonge	Calonge	4	7	8	19												100,0	0,0	0,0	1		
CP Ses Quarterades	Calvià	23	25	32	80	33	34	37	23	30	32	189	269	269			100,0	0,0	0,0	1		
CP Son Caliu	Calvià	57	46	42	145	13	17	17	8	9	10	74	219	145	45		66,2	20,5	0,0	1		
CP Llorenç Ribet	Campanet	23	21	16	60	31	31	25	21	25	33	166	226	226			100,0	0,0	0,0	1		
CP Joan Veny i Clar	Campos	37	41	36	114	38	50	32	45	36	33	234	348	348			100,0	0,0	0,0	1		
CP Can Pastilla	Can Pastilla	26	17	23	66	25	18	22	25	26	25	141	207	207			100,0	0,0	0,0	1		

9. CONCLUSIONS

És ben evident que la situació de la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, no gaudeix en l'àmbit social de la normalitat que hom desitjaria per a qualsevol llengua que té el seu territori propi, les seves institucions, la seva història, el seu dret, la manera particular —en definitiva— de veure el món des d'un racó de la terra, amb tot el context que pressuposa aquesta visió única. És impossible que el sistema escolar pugui fer normal l'ús d'una llengua en una situació d'immigració constant, de pressió d'uns mitjans de comunicació i culturals en llengües alienes a la pròpia, amb forts interessos de tot tipus; diríem que els centres d'educació infantil i primària esdevenen petits oasis en aquest panorama.

Efectivament, la llengua, en aquests centres, gaudeix de bona salut, hi ha una bona conscienciació per part dels mestres de la necessitat d'aprendre i dominar la llengua catalana, i la gran majoria de relacions externes i internes, de documentació administrativa, etc., estan normalitzades; la majoria de centres —més d'un 90 % dels públics i el 50 % dels concertats— imparteixen les assignatures en llengua catalana com a llengua vehicular i en la resta de centres, com a mínim, el 50 % de matèries són impartides en llengua catalana —llevat d'un centre privat—; i la major part del material didàctic, sobretot els llibres de text, està adaptada al lèxic estàndard del català de les Illes.

És a dir: es produeix una situació si més no paradoxal. Fa quaranta anys tota l'escola era en castellà i castellanitzada, però el carrer era totalment catalanitzat, com totes les relacions entre les persones en la vida quotidiana; ara és l'escola que gaudeix d'un saludable nivell de normalitat, però el carrer roman totalment aliè i es viu en moltes altres llengües, i la catalana és la minoritzada. Pensam que la situació no és irreversible, que les Illes esdevenen un espai molt determinat i qualsevol procés fet amb mesura pot repercutir i tenir fortes incidències en aquest ús de la llengua. També constatarem que no ha baixat l'interès per aprendre la llengua per part dels nouvinguts: ja hem assenyalat que en les memòries del curs 2004-2005 en els centres on es va iniciar el procés de lliure elecció de llengua en l'etapa d'educació infantil, una majoria de pares sol·licitaren seguir de la mateixa manera (55 %), és a dir, ensenyament en català; un 23 % va demanar que s'impartís més llengua catalana, i un 20 % demanà més presència del castellà.

Creiem que s'hauria de dur a terme una política lingüística de portes enfora del centre educatiu; que els alumnes percebin que és útil i funcional aprendre la llengua, ja que això repercutirà en un benestar i una millora personal i social. Si no som capaços de crear i de propiciar aquest nou context, l'empenta anirà minvant i tot l'esforç es diluirà en un mar farcit de nous llenguatges, de corrents antagònics, de petites illes o peces que res no tenen a veure les unes amb les altres, ni es necessiten per conviure o coexistir.

Les darreres propostes dels experts del Consell d'Europa recomanen al Govern de les Illes Balears un projecte d'immersió en els centres docents per tal que

la llengua pròpia no es dilueixi en un mar de llengües, cultures i diversitat impossible de cohesionar. No es pot treballar, avui, sense tenir en compte la diversitat, perquè esdevé una riquesa, una nova manera de concebre les relacions i el coneixement, però cal que la llengua i la cultura pròpies romanguin plenament normalitzades i acceptades com a vehicle integrador i cohesionador de la col·lectivitat. I això no ho pot fer només l'escola: és necessària una actitud, una activitat constant, una manera de concebre totes les relacions que es mantenen des de qualsevol vessant, des d'un posicionament afavoridor de la llengua pròpia de la comunitat.

En educació no hi ha miracles d'un dia per l'altre, cal una feina constant, amb uns objectius clars i un esforç continuat; si, a tot aquest treball, hi afegim el tret identificatiu de la llengua i la cultura, segurament el procés de normalització avançarà sense entrebancs, sense adonar-nos-en, que és la manera més eficaç, a la llarga, per assolir el reconeixement, tant intern com extern, dels drets que ens fonamenten com a col·lectivitat. I l'escola és, només, un esglaió, important, però només un esglaió de l'escala.